

УДК 338.43

О. Ф. Присяжнюк,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту організацій,

Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир

М. Ф. Плотнікова,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту інвестиційної діяльності,

Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

O. Prysiazhniuk,

Ph.D., Associate Professor, Department of management of organizations,

Zhytomyr national agroecological University, Zhytomyr

M. Plotnikova,

Ph.D., Associate Professor, Department of investment management,

Zhytomyr national agroecological University, Zhytomyr

ADMINISTRATION PROBLEMS OF RURAL SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF ZHYTOMYR REGION

Ціллю дослідження є виявлення проблем адміністрування сільського соціально-економічного розвитку регіону, формування напрямів їх подолання, а його методичною основою є системний підхід. Результати досліджень: побудова системи адміністрування соціально-економічного сільського розвитку, спрямованої на вирішення виявлених проблем (ліквідації або збитковості діяльності сільськогосподарських господарюючих суб'єктів, безробіття, низької платоспроможності сільського населення, низького рівня забезпечення закладами соціальної інфраструктури, міграції сільських жителів у пошуках роботи тощо). Такий стан сільського розвитку пов'язаний з існуванням проблем в його адмініструванні (недосконалість стратегічного та оперативного планування, системи закріплення за виконавцями завдань, відповідальності та звітування, а також поточного контролю за здійсненням планових заходів). Перспективи досліджень: розробка моделі адміністрування сільського розвитку. Значення підсумків дослідження підтверджується необхідністю посилення сільського розвитку застосуванням ефективною системи адміністрування.

The aim of the study is to identify the problems of the administration of rural socio-economic development of the region, to forming avenues to overcome them, and its methodological basis is a systematic approach. The results of the researches: the construction of a system of administration socio-economic rural development aimed at solving identified problems (liquidation or loss of activity of agricultural business entities, unemployment, low income of rural population, low level of provision of social infrastructure, migration of rural residents to find work, etc). Such a condition of rural development is associated with the existence of problems in its administration (inadequate strategic and operational planning, a system of consolidation for the executors of tasks, responsibility and accountability and current monitoring of the implementation of planned activities). Prospects of research: development of a model of rural development administration. The value of the outcomes of the study is confirmed the need to strengthen rural development by use of effective system of administration.

Ключові слова: адміністрування, система, сільський соціально-економічний розвиток, регіон, сільські території.

Key words: administration, system, rural socio-economic development, region, rural areas.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Житомирська область — аграрний регіон, тому вирішення проблем забезпечення сільського соціально-економічного розвитку є заporукою здоров'я населення області та країни

в цілому (через забезпечення якісними та доступними за цінами продуктами харчування), посилення його економічного потенціалу та облаштування сільських територій об'єктами соціальної інфраструктури. Окрім того, проблема тика дослідження пов'язана з загальнодержавним курсом на євроінтеграцію, де сільському розвитку приділяється значна увага.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ З ПРОБЛЕМИ

Проблемі вивчення процесу адміністрування та сільського розвитку присвятили свої праці ряд вчених, зокрема В.Г. Воронкова, О.В. Русецкая, В.Д. Бакуменко, В.Д. Залізко, І.В. Хлівна, Т.В. Гоголь, А.С. Малиновський та ін. Проте, з урахуванням постійних змін, що відбуваються в політичному та економічному середовищі держави та на регіональному рівні, проблема адміністрування сільського соціально-економічного розвитку окремих областей потребує детального вивчення та нових розробок.

Науковці доводять, що сільські території Житомирщини характеризуються концентрацією навколо сільського господарства як основного виду діяльності та джерела доходів переважної більшості селян. Альтернатив сільському господарству на цих територіях обмаль, що зумовлюється незадовільним рівнем розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, відсутністю підтримки підприємницьких ініціатив й джерел інвестиційного забезпечення, відсутністю доступних можливостей професійної підготовки та кваліфікованих кадрів, обмеженістю інформаційного забезпечення щодо альтернативних видів діяльності тощо [5, с. 9]. Зважаючи на вказані проблеми, існує велике коло завдань адміністрування соціального та економічного розвитку сіл області.

З теоретичної точки зору адміністрування являє собою комплекс універсальних дій, способів впливу за допомогою формалізації, регламентації, розпорядництва, контролю, які необхідні суб'єкту управління для забезпечення виконання запланованого [7, с. 15]. Загальновідомо, що адміністративна діяльність має такі основні компоненти, як планування, організація, управління персоналом, керівництво, звітність, укладання бюджету, контроль [2, с. 11]. А сутність соціально-економічного розвитку науковці розглядають як багатоманітний процес, який розглядається з сукупності соціальних та економічних цілей таких, як зростання виробництва та доходів населення, збільшення добробуту поліпшення стану здоров'я, якості освіти, змін у традиціях та звичках тощо [6, с. 117]. Отже, адміністрування сільського соціально-економічного розвитку можна визначити, як комплекс універсальних дій, які базуються на компонентах адміністративної діяльності та забезпечують досягнення економічних та соціальних цілей сільського розвитку.

В основному дослідники проблем сільського розвитку напрями їх вирішення вбачають у

державній підтримці сільськогосподарського виробництва та підприємництва. В рамках децентралізації та максимізації впливу владних структур на місцях, одним із першочергових їх завдань є підтримка сільських власників і господарів у вигляді допомоги у видачі державних актів на право власності на землю, наданням пільг сільськогосподарським суб'єктам, підтримки становлення дорадчих служб та послуг [9, с. 24]. У рамках розвитку сільських територій важливим аспектом є державна підтримка сільської кредитної кооперації через локальне кредитування сектору самозайнятості сільських жителів [4, с. 76]. У контексті євроінтеграції при удосконаленні системи адміністрування соціально-економічного сільського розвитку важливо враховувати досвід реформ Спільної аграрної політики ЄС, наслідком якої стало домінування розвитку сільських територій над іншими завданнями. Це становить основу для формування західноєвропейської моделі сільського розвитку, головними орієнтирами для якої є якісне життєве середовище, сильно диверсифікований аграрний сектор, продовольча безпека та екологічний добробут [3, с. 7]. Отже, враховуючи дослідження науковців у сфері адміністрування соціального та економічного сільського розвитку та відповідно до наявності проблем в цій сфері, сформовано мету та завдання проведеного дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Основними цілями дослідження є обґрунтування теоретичних засад адміністрування сільського розвитку, виявлення проблем його адміністрування в регіоні, формування напрямів їх подолання у вигляді системи адміністрування сільського соціально-економічного розвитку. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: розглянути теоретичні аспекти адміністрування сільського соціально-економічного розвитку, виявити проблеми пов'язані з його адмініструванням у регіоні та на основі напрямів їх вирішення сформувати систему адміністрування сільського соціально-економічного розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сучасний розвиток сіл Житомирської області перебуває на досить низькому рівні, що пов'язане насамперед з припиненням функціонування в них господарюючих суб'єктів або їх

збитковим станом. Наразі також існує пряма залежність розвитку села від його розміщення до районного та обласного центрів, функціонування, транспортного сполучення, наявності закладів культури, освіти, медичних пунктів. Наявність головних вказаних проблем породжує такі негативні соціальні явища, як підвищення безробіття сільського населення, виїзд молодого працездатного населення до міст у пошуках роботи або за кордон; зниження народжуваності; низький рівень платоспроможності сільського населення; відсутність або недосконале функціонування закладів освіти, медицини, культури; занедбаність сільських територій тощо. Важливість вирішення вказаних проблем за допомогою ефективного адміністрування підтверджується і тим що відповідно до статистичних даних, станом на 1 квітня 2015 р. в області, проживали 1253,5 тис. осіб, з них 736,7 тис. осіб, або 58,8% мешкали у містах та селищах міського типу та 516,8 тис. осіб — у сільській місцевості [8]. Отже, майже половина населення області проживає в сільській місцевості, тому за умови забезпечення його економічного та соціального добробуту можна вирішити ряд проблем, пов'язаних перш за все з забезпеченням продовольчої безпеки регіону, збільшенням надходжень до бюджету (при створенні умов для розвитку підприємницької сільськогосподарської діяльності).

Вважаємо, що одним з ключових факторів забезпечення сільського соціально-економічного розвитку області є результативна та ефективна підприємницька сільськогосподарська виробнича діяльність, оскільки наявність у селах господарюючих суб'єктів є запорукою забезпечення сільського населення робочими місцями, а відтак, і стабільними доходами, які воно може спрямовувати на задоволення різноманітних особистих потреб, у тому числі й на покращення умов проживання, відпочинку. В процесі дослідження виявлено, що головною проблемою неефективності виробничої сільськогосподарської діяльності є диспаритет цін, що заважає виробникам розвиватися та виготовляти конкурентоспроможну продукцію. Незважаючи на наявність великого кола проблем, що заважають розвитку сільськогосподарського виробництва, згідно зі статистичними даними у 2014 р. індекс обсягу сільськогосподарського виробництва регіону порівняно з 2013 р. становив 105,3%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах — 107,8%, у господарствах населення — 103,2%. Обсяг валової продукції сільського господарства в усіх категоріях господарств у постійних цінах 2010 р., за

розрахунками, склав 8850,4 млн грн. [8]. Це свідчить про визначальну роль сільського господарства в економіці області та потребу в виявленні та визначенні проблем адміністрування сільського розвитку.

Як відомо, серед елементів адміністративної діяльності базову позицію займає планування. В контексті загальнодержавної політики, спрямованої на євроінтеграцію, децентралізацію влади та здійснення адміністративних реформ слід відмітити такі проблемні аспекти практичної реалізації цієї функції, як недостатня увага стратегічному плануванню на регіональному рівні, що пояснюється потребою в продуманій, дієвій, реалістичній стратегії соціально-економічного розвитку сіл. Дана стратегія слугувала б напрямом для планування такого розвитку на нижчих рівнях — міст, селищ, сіл та територіальних громад. Відповідно до законодавчого регламентування держава здійснює фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст шляхом надання об'єднаній територіальній громаді коштів у вигляді субвенцій на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку такої територіальної громади [1]. Отже, обґрунтовані соціально-економічні плани — передумова фінансової державної підтримки. Для детального обґрунтування планів сільського соціально-економічного розвитку вважаємо за доцільне використовувати спосіб "знизу-догори", з метою надання можливості представникам публічного адміністрування на місцях вносити свої обґрунтовані пропозиції щодо формування плану, зважаючи на їх безпосередню обізнаність про проблеми, які є актуальними для певної території.

Проведені дослідження вказують на існування іншої проблеми адміністрування сільського розвитку, пов'язаної з потребою чіткого розподілу завдань відповідно до плану та відповідальності. Вважаємо, що система адміністрування буде дієвою лише за умови практичного втілення планових заходів, яке можна забезпечити шляхом чіткого розпису завдань між працівниками установ публічного адміністрування на всіх рівнях. Виконуваність та відповідальність завдань можна посилити внутрішніми регламентами та заходами оперативного-розпорядчого впливу з боку керівництва цих установ (розпоряджень, вказівок, резолюцій тощо).

Вважаємо, що проблеми адміністрування сільського соціально-економічного розвитку є також у функціонуванні системи звітування. Даний елемент адміністративної діяльності повинен мати як внутрішній прояв (звітування в

Рис. 1. Система адміністрування сільського соціально-економічного розвитку регіону

самих установах публічного адміністрування перед керівництвом), так і зовнішній — перед жителями відповідної території (з метою розуміння населенням позитивних зрушень, навіть оперативного характеру в рамках забезпечення соціально-економічного розвитку).

Зважаючи на складну економічну ситуацію в країні, проблемним залишається і бюджетування заходів соціально-економічного сільського розвитку регіону. Дану проблему можна вирішити, як уже зазначалося шляхом ефективного обґрунтованого планування (з метою отримання державної підтримки), стимулювання через систему пільг, дотацій, спрощення системи кредитування місцевого сільського підприємства (місцеві виробники, як правило, зацікавлені в проектах спрямованих на поліпшення соціально-економічного стану територій, де вони розташовані) та застосуванні організаційних здібностей, навіть харизматичного впливу сільських голів (при умові об'єднання територіальних громад — сільських старост), спрямованих на згуртованість самих місцевих жителів на облаштування сільських територій (прибирання, садження дерев, облаштування місць відпочинку тощо).

Проблемним у рамках адміністрування соціального та економічного розвитку сіл області залишається питання посилення контролюючих заходів за виконанням планів. Дана проблема породжує проблему невиконання або невчасного чи неповного виконання поставлених завдань і, як наслідок, — незадоволення населення діяльністю адміністративних працівників. Тому вважаємо, що з метою удосконалення застосування даного елемента адміністративної діяльності він має

носити не лише заключний характер, а й попередній та поточний. Інструментами здійснення поточного контролю за виконанням плану заходів щодо забезпечення соціально-економічного сільського розвитку можуть бути наради, засідання, особисте спостереження керівника, статистичне спостереження та налагоджена система звітування.

Система удосконалених заходів адміністративного характеру, що забезпечать сільський соціально-економічний розвиток Житомирської області представлена на рисунку 1.

Елементи цієї системи відображають послідовність кроків адміністрування соціально-економічного сільського розвитку. Базовим, вихідним елементом цієї системи є планування, від рівня якого залежить в подальшому проходження всього процесу адміністрування.

Відповідно до плану має відбуватися розподіл завдань та закріплення відповідальності, з певною періодичністю проводиться звітування та здійснюється обґрунтування бюджетування соціального та економічного сільського розвитку області. Планування також слугує орієнтиром для здійснення контролюючих заходів зі сторони керівництва за виконанням всіх кроків процесу адміністрування регіонального сільського розвитку.

Вважаємо, що представлені на рисунку 1 елементи адміністрування мають діяти в логічному взаємозв'язку, як система та бути спрямованими на вирішення виявлених проблем адміністрування в регіоні. В такому випадку можна забезпечити сталий сільський соціально-економічний розвиток регіону.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже соціально-економічний стан розвитку сіл регіону носить проблемний характер, що пов'язаний насамперед з ліквідацією або збитковістю діяльності сільськогосподарських господарюючих суб'єктів, які в свою чергу породжують проблеми соціального характеру на селі (безробіття, низька платоспроможність сільського населення, низький рівень забезпечення закладами соціальної інфраструктури, міграція сільських жителів в пошуках роботи та кращих умов проживання тощо). Такий стан сільського розвитку пов'язаний з існуванням проблем в його адмініст-

руванні (недосконалість стратегічного та оперативного планування, системи закріплення за виконавцями завдань, відповідальності та звітування, а також поточного контролю за здійсненням планових заходів). Тому система адміністрування сільського соціально-економічного розвитку регіону, зважаючи на виявлені в процесі дослідження проблеми має включати такі удосконалені елементи: планування має бути зорієнтоване на сформовану стратегію сільського розвитку та надавати можливість представникам публічного адміністрування на місцях вносити свої обґрунтовані пропозиції; виконання поставлених завдань та рівень відповідальності можна посилити внутрішніми регламентами та заходами оперативно-розпорядчого впливу; звітування повинне мати внутрішній та зовнішній прояви; ефект бюджетування залежить від ефективного планування, розвитку сільського підприємства та організаторських здібностей місцевих представників публічного адміністрування; удосконалення застосування інструментів поточного адміністративного контролю за виконанням заходів щодо забезпечення соціально-економічного розвитку.

Література:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад закон України від 5.02.2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-viii>
2. Бакуменко В.Д. Основи адміністративного менеджменту: навч. посіб. / В.Д. Бакуменко, Л.М. Усаченко, В.І. Тимцуник, О.В. Червякова; за заг. ред. Л.М. Усаченко. — К.: ТОВ "НВП "Інтерсервіс", 2013. — 148 с.
3. Гоголь Т.В. Становлення спільної аграрної політики Європейського Союзу та регулювання розвитку сільських територій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12GTVRST.pdf>
4. Залізко В.Д. Вплив агрохолдигізації сільськогосподарських підприємств на соціально-економічний розвиток сільських територій / В.Д. Залізко // Економіка України — 2013. — №6 (619). — С. 71—79.
5. Малиновський А.С. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій Житомирщини / А.С. Малиновський, Д.О. Підгородецький [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://old.znau.edu.ua/visnik/2012_1_2/141.pdf
6. Регіонально-адміністративний менеджмент: навч. посіб. / Під ред. д. філос. н., проф. В.Г. Воронкової. — К.: Видавн. Дім "Професіонал", ЦУЛ, 2010. — 352 с.
7. Русецкая О.В. Технологии административного менеджмента: учебное пособие / О.В. Русецкая. — СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. — 126 с.
8. Соціально-економічне становище Житомирської області за 2014 рік Повідомлення Головного управління статистики у Житомирській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>
9. Хлівна І.В. Сільські території з погляду відродження і сталого розвитку аграрної сфери економіки / І.В. Хлівна // Економіка і держава. — 2013. — №4. — С. 22—25.

Referenses:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On voluntary consolidation of territorial communities", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-viii> (Accessed 10 June, 2015).
 2. Bakumenko, V. D. Usachenko, L. M. Tymtsunyk, V. I. and Chervyakova, O. V. (2013), *Osnovy administratyvnoho menedzhmentu*, [Fundamentals of administrative management], TOV "NVP Interservis", Kyiv, Ukraine.
 3. Hohol', T.V. (2014), "The formation of the common agricultural policy of the European Union and the regulation of development of rural territories", available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12GTVRST.pdf> (Accessed 11 Jun 2015).
 4. Zalizko, V.D. (2013), "Agroholdings the impact of agricultural enterprises to socio-economic development of rural areas", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 6 (619), pp. 71—79.
 5. Malynovs'kyj, A.S. and Pidhorodets'kyj, D.O. (2012), "Problems and prospects of development of rural territories of Zhytomyr region", available at: http://old.znau.edu.ua/visnik/2012_1_2/141.pdf (Accessed 11 Jun 2015).
 6. Voronkova, V.H. (2010), *Rehional'no-administratyvnyj menedzhment* [Regional-administrative management], Vydavn. Dim "Profesional", TsUL, Kyiv, Ukraine.
 7. Ruseckaja, O.V. (2010), *Tehnologii administrativnogo menedzhmentu* [Technologies of administrative management], SPbGUJeF, Sankt-Peterburg, Russia.
 8. The official site of Main Department of statistics in the Zhytomyr region (2014), "Agriculture", available at: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 11 Jun 2015).
 9. Khlivna, I.V. (2013), "Rural areas from the point of view of revival and sustainable development of agrarian sphere of economy", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 22—25.
- Стаття надійшла до редакції 06.12.2015 р.*